nakvis
NACIONALNA AGENCIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA KAKOVOST V VISOKEM ŠOLSTVU
SLOVENIAN QUALITY ASSURANCE AGENCY FOR HIGHER EDUCATION

Smernice za izvedbo usmerjenih presoj

v postopkih Nacionalne agencije Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu

Nacionalna agencija Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu (v nadaljevanju: agencija) je na podlagi Zakona o visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 56/25; v nadaljevanju: ZViS-1) pristojna za izvajanje postopkov podaljšanja akreditacije visokošolskih zavodov in zunanje evalvacije višjih strokovnih šol. Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov (Uradni list RS, št. 8/26; v nadaljevanju: Merila za akreditacijo) ter Merila za zunanjo evalvacijo višjih strokovnih šol (Uradni list RS, št. 1075/26; v nadaljevanju: Merila za zunanjo evalvacijo) usmerjeno presojo opredeljujejo kot postopek podaljšanja akreditacije visokošolskega zavoda ali postopek zunanje evalvacije višje strokovne šole, v katerem se določeni standardi kakovosti presojajo podrobneje. Usmerjena presoja je torej način izvedbe postopka podaljšanja akreditacije visokošolskega zavoda ali zunanje evalvacije višje strokovne šole za bolj ciljno usmerjene in poglobljene presoje izbranih področij delovanja visokošolskega zavoda ali višje strokovne šole.

Smernice za izvedbo usmerjenih presoj v postopkih agencije so namenjene predvsem strokovnjakom agencije, visokošolskim zavodom ter višjim strokovnim šolam in prinašajo natančnejše usmeritve glede uporabe določb Meril za akreditacijo ter Meril za zunanjo evalvacijo za izvedbo usmerjenih presoj. Smernice ne nadomeščajo meril, temveč jih dopolnjujo oziroma pojasnjujejo.

Posebnost usmerjene presoje je, da skupina strokovnjakov sicer preverja skladnost z vsemi standardi kakovosti in napredek od zadnje presoje, vendar del standardov presoja podrobneje. V primerjavi z običajnimi postopki, kjer se celovito presoja izpolnjevanje vseh standardov kakovosti, usmerjena presoja omogoča večjo osredotočenost na izbrana področja ter poglobljen dialog z različnimi deležniki. Pri tem se ohranja temeljna naloga presoje, to je ugotavljanje skladnosti z merili, hkrati pa se krepi svetovalna vloga agencije in spodbuja razvoj kakovosti.

Usmerjene presoje so nadgradnja evalvacijskih postopkov agencije. Omogočajo večjo fleksibilnost, bolj smiselno porazdelitev časa presoje ter bolj poglobljen vpogled v delovanje visokošolskih zavodov in višjih strokovnih šol. Tak pristop spodbuja razvojno usmerjenost, krepi odgovornost visokošolskih zavodov in višjih strokovnih šol za lastni sistem kakovosti ter prispeva k učinkovitejšemu in bolj ciljno usmerjenemu zagotavljanju kakovosti.

Usmerjena presoja se izvede pod pogoji in v obsegu, kot jih določajo Merila za akreditacijo in Merila za zunanjo evalvacijo.

Kriteriji za izbor standardov in pogoji za vključitev v usmerjeno presojo

Za usmerjeno presojo se lahko odločijo tisti visokošolski zavodi oziroma višje strokovne šole, pri katerih so bili v dveh zaporednih postopkih podaljšanja akreditacije visokošolskega zavoda ali zunanje evalvacije višje strokovne šole izpolnjeni vsi standardi kakovosti[1]. Po izvedeni usmerjeni presoji se naslednji postopek podaljšanja akreditacije

[1] V skladu s četrtim odstavkom 34. člena Meril za akreditacijo se za usmerjeno presojo visokošolskega zavoda lahko odloči visokošolski zavod, ki mu je bila akreditacija dvakrat zapored podaljšana za polno obdobje.

visokošolskega zavoda ali zunanje evalvacije višje strokovne šole ponovno opravi podrobno po vseh standardih kakovosti.

Postopek usmerjene presoje v postopku **podaljšanja akreditacije visokošolskega zavoda** je opredeljen v 34. členu Meril za akreditacijo.

Podrobno se presojajo:

- 3., 6., 10., 16. in 19. standard kakovosti iz 6. člena Meril za akreditacijo ter
- trije drugi standardi kakovosti iz 6. člena Meril za akreditacijo, ki jih izbere visokošolski zavod.[2]

Postopek usmerjene presoje v postopku **zunanje evalvacije višje strokovne šole** je opredeljen v 33. členu Meril za zunanjo evalvacijo.

Podrobno se presojajo:

- 4., 6., 9., 10. in 15. standard kakovosti (7., 9., 12., 13. in 18. člen Meril za zunanjo evalvacijo) ter
- trije drugi standardi kakovosti iz 4. do 21. člena Meril za zunanjo evalvacijo, ki jih izbere šola.[3]

Postopek pred oddajo vloge

Agencija vse visokošolske zavode in višje strokovne šole, ki izpolnjujejo pogoje za usmerjeno presojo, pravočasno obvesti o možnosti njene izvedbe. Pri višjih strokovnih šolah to poteka v okviru letnega načrta zunanjih evalvacij, pri visokošolskih zavodih pa v okviru priprave vloge za podaljšanje akreditacije visokošolskega zavoda.

Najpozneje tri mesece pred oddajo vloge agencija pozove visokošolski zavod ali višjo strokovno šolo, da se opredeli do izvajanja postopka podaljšanja akreditacije visokošolskega zavoda oziroma zunanje evalvacije višje strokovne šole z usmerjeno presojo. Če se visokošolski zavod oziroma višja strokovna šola odloči za usmerjeno presojo, sporoči tudi standarde kakovosti, ki jih želi vključiti v podrobno presojo.

Po pisni potrditvi odločitve za usmerjeno presojo in izboru standardov kakovosti agencija izvede pripravljalni sestanek z visokošolskim zavodom oziroma višjo strokovno šolo, na katerem predstavi značilnosti usmerjene presoje. Vloga za podaljšanje akreditacije visokošolskega zavoda ali za zunanjo evalvacijo višje strokovne šole mora biti izpolnnjena za vse standarde kakovosti in oddana v predvidenem roku.

V skladu s tretjim odstavkom 33. člena Meril za zunanjo evalvacijo pa se za usmerjeno presojo šole lahko odloči šola, ki je dvakrat zapored dobila mnenje, da izpolnjuje vse standarde kakovosti iz Meril za zunanjo evalvacijo.

[2] Če visokošolski zavod izvaja krajša izobraževanja in usposabljanja za pridobitev mikrodokazila oziroma če gre za univerzo, ki sama sprejema študijske programe z javno veljavnostjo, se podrobno presojata tudi 7. oziroma 8. standard. Visokošolski zavod lahko 7. oziroma 8. standard iz 6. člena Meril za akreditacijo izbere kot izbirni standard iz prvega odstavka tega člena.

[3] Pri šoli, ki izvaja programe krajšega izobraževanja in usposabljanja za pridobitev mikrodokazila, se podrobno presoja tudi 7. standard (10. člen Meril za zunanjo evalvacijo).

Pri standardih kakovosti, ki so predmet usmerjene presoje, mora biti podrobno popisano dejansko stanje in priložene zahtevane priloge. Pri izbranih standardih kakovosti morajo biti dodatno opredeljeni še:

– ključni vsebinski poudarki,
– izzivi ali razvojni cilji,
– pričakovanja glede usmerjene presoje.

Pri izpolnjevanju vloge se je pri standardih kakovosti, ki niso predmet usmerjene presoje, treba osredotočiti predvsem na spremembe in napredek od zadnje presoje. Ne glede na to mora biti v vlogi za podaljšanje akreditacije visokošolskega zavoda popisano tudi izpolnjevanje novih določb ZViS-1 oziroma Meril za akreditacijo (npr. strategija rabe slovenskega jezika pri 1. standardu, mehanizmi za prepoznavanje in preprečevanje diskriminacije pri 2. standardu, spremljanje zaposljivosti in zaposlenosti pri 5. standard, 24. člen ZViS-1).

Skupine strokovnjakov

V usmerjeni presoji skupina strokovnjakov ugotavlja skladnost po vseh standardih kakovosti, pri čemer podrobno presoja standarde, določene za usmerjeno presojo. Pri presoji izbranih standardov skupina strokovnjakov poda poglobljeno vsebinsko oceno in priporočila za izboljšave. Pri standardih kakovosti, ki niso predmet usmerjene presoje, ugotavlja skladnost ter napredek od zadnje presoje. Če pri teh standardih kakovosti ugotovi večje pomanjkljivosti ali neskladnosti, mora skladno z Merili za akreditacijo oziroma Merili za zunanjo evalvacijo pridobiti dodatna pojasnila in ugotovitve vključiti v evalvacijsko poročilo. Poročilo skupine strokovnjakov mora biti jasno strukturirano, utemeljeno z dokazi in usmerjeno v nadaljnje izboljšave.

Posebnost usmerjene presoje je v poudarjeni vlogi strokovnjakov pri poglobljeni vsebinski presoji izbranih standardov. Skupina strokovnjakov pri tem natančno analizira izbrana področja kakovosti, presoja razvojne vidike in dosežen napredek, podaja strokovna pojasnila in priporočila za izboljšave ter vodi poglobljen strokovni dialog z visokošolskim zavodom oziroma višjo strokovno šolo.

Sestava skupine strokovnjakov se prilagodi konkretnemu postopku usmerjene presoje. V skupino strokovnjakov se lahko imenuje eden ali več dodatnih strokovnjakov, ki pokrivajo področja, ki so predmet poglobljene presoje.

Obisk in potek usmerjene presoje

Obisk je obvezen del usmerjene presoje. Skupina strokovnjakov ga izvede na podlagi predhodno usklajenega urnika, pri čemer je poudarek na vsebinskih sklopih oziroma standardih kakovosti, ki so predmet podrobne presoje. Obisk v postopku, ki se izvaja kot usmerjena presoja, se razlikuje od običajnih obiskov, kjer so razgovori praviloma organizirani glede na posamezne skupine deležnikov. Pri usmerjeni presoji se urnik pripravi v sodelovanju z visokošolskim zavodom oziroma višjo strokovno šolo in se praviloma osredotoča na tematske razprave (po področjih presoje oziroma standardih kakovosti), v katerih sodelujejo različni deležniki. Razgovori pri usmerjeni presoji potekajo kot vsebinsko usmerjene razprave, praviloma v obliki kombinacije polstrukturiranih intervjujev, fokusnih skupin, delavnic ali drugih oblik strokovnega dialoga. Cilj obiska ni zgolj zbiranje informacij, temveč preverjanje ugotovitev in priporočil, ki jih skupina strokovnjakov oblikuje na podlagi predhodne analize dokumentacije.

Iz izkušenj pri pilotnih izvedbah usmerjenih presoj na višjih strokovnih šolah izhajajo naslednje ključne usmeritve za delo skupine strokovnjakov:

- skupina mora biti na presojo vsebinsko dobro pripravljena in poznati delovanje visokošolskega zavoda ali višje strokovne šole že pred obiskom;
- osnutek ugotovitev in priporočil naj se oblikuje že pred obiskom in na obisku preverja v dialogu z deležniki;
- namen usmerjene presoje mora biti jasno predstavljen, da se zagotovi odprt in konstruktiven pristop vseh sodelujočih;
- razgovori naj temeljijo na dialogu, ne na formalnem preverjanju posameznih zahtev;
- neformalni pogovori lahko predstavljajo pomemben dodatni vir informacij.

Obisk pri postopku, izvedenem na podlagi usmerjene presoje, poteka kot strokoven in strukturiran dialog med skupino strokovnjakov in presojanim visokošolskim zavodom ali višjo strokovno šolo. Temelji na partnerskem odnosu, v katerem sta v ospredju zaupanje in odprt dialog. Poudarek je na analizi ključnih izzivov, razvojnih usmeritev in možnosti za izboljšave ter iskanju razvojnih rešitev, ob hkratnem zagotavljanju presoje skladnosti z vsemi standardi kakovosti. Visokošolski zavod oziroma višja strokovna šola v tem okviru aktivno sodeluje pri obravnavi izbranih standardov kakovosti, predstavi dejansko stanje, izpostavi ključna vprašanja ter opredeli izzive, dosežke in spoznanja, na tej podlagi pa se v dialogu s skupino strokovnjakov oblikujejo smiselna priporočila za nadaljnji razvoj.

Odločanje sveta agencije

Svet agencije v postopkih podaljšanja akreditacije visokošolskega zavoda in zunanje evalvacije višje strokovne šole odloča na podlagi končnega evalvacijskega poročila skupine strokovnjakov ter presoje izpolnjevanja vseh standardov kakovosti. Odločanje poteka enako ne glede na to, ali gre za usmerjeno ali za običajno presojo.

V postopku podaljšanja akreditacije visokošolskega zavoda svet agencije po končani usmerjeni presoji odloči o podaljšanju akreditacije visokošolskega zavoda v skladu z 80. členom ZViS-1. V postopku zunanje evalvacije višje strokovne šole svet agencije po končani usmerjeni presoji sprejme mnenje o izpolnjevanju standardov kakovosti v skladu z 29. členom Meril za zunanjo evalvacijo.

Usmerjena presoja torej ne vpliva na odločitev sveta agencije, temveč na obseg in način presoje posameznih standardov kakovosti.